

Les tempestes fan que els arbres tinguin les arrels més profundes

La situació que vivim a Catalunya fa que molts catalans tinguem la impressió que el títol que encapçala l'article s'adiu perfectament amb els fets que es produeixen, sentència del TC i bel·ligerància extrema per part del nou govern central, i als sentiments que ens provoquen. A tall d'exemple, la situació del català ara mateix és aparentment con-

tradictòria. Per una banda, segons l'estudi elaborat per la Plataforma per la Llengua el català demostra una vitalitat i una empenta extraordinària. Fem-ne cinc cèntims: el català es la 14a llengua més parlada d'Europa. Però és un cas excepcional. Tota la resta de llengües que tenen un nombre comparable de parlants ja són plenament oficials. El català encara no. Per tal que ho fos, caldria que l'Estat espanyol en demanés el reconeixement. Espanya és l'únic estat que compta amb una llengua d'aquesta importància i que mai no n'ha demanat el reconeixement ple com a llengua oficial. Potser és que té por del català... Però encara hi ha més, també figura entre les 100 llengües més parlades al món (de les 6.000 que hi ha en aquest moment) i ocupa el lloc 22 com a llengua més traduïda . Deu n'hi do. Quan parlem del món digital la cosa s'anima, ja que la llengua catalana és la 8a més activa a Internet, i de les 10 webs més visitades al món 6 disposen de versió en català. Tampoc és menyspreable que des del punt de vista d'importància econòmica ocupa el lloc 27 (índex Steinke que mesura aquest paràmetre). Més, en aquest moment als territoris de parla catalana es parlen, pel cap baix, unes 271 llengües. Això, traduït, vol dir que el mite del bilingüisme no hi té cabuda com a model de convivència lingüística.

Ara bé, des de la sentència inapel·lable del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut de Catalunya els atacs contra l'ús i el desenvolupament normal de la nostra llengua són cada cop més insistents i insidiosos. A Catalunya l'objectiu clar és la immersió lingüística, que tot i que imperfecta és una eina potent per a la cohesió social, és a dir, per a fer de Catalunya un sol poble, sense exclusions. Al País Valencià i a les Illes la cacera de català és pitjor que la d'elefants a Botswana. Fins i tot ha calgut accions heroiques com la vaga de fam. Amb això, ja esta tot dit. Fem algunes reflexions al voltant de tot plegat.

Les generacions nascudes entre els anys quaranta i seixanta vam créixer, penso, amb la idea que el franquisme era una mena d'accident històric, ben desgraciat per cert, però que un cop ens n'alliberéssim desapareixerien o si més no s'apaivagarien l'arrogància, la demonització del que pensa i sent diferent, la bel·ligerància, la supèrbia, la visceralitat més primària i el patriotisme, que eren el pa de cada dia a l'època. Ja fa força temps que es veu que això va ser una il·lusió del tot ingènua, i que, potser, el franquisme no va ser cap accident històric i si va durar tants anys no tan sols va ser a causa d'una repressió ferotge – fet del tot innegable- sinó que recollia i cristallitzava una tradició molt anterior. Això lliga amb la idea que existien dues Espanyes – aquesta premissa va ser la base de la Transició- i amb una d'elles podies entendre-t'hi, teixir complicitats, pactar, en definitiva. Ara, des de fa força temps és ben clar que només n'hi ha una, d'Espanya, la imperial, la de sempre, la de uf!, quin ofec... La dreta no ha canviat, més aviat s'ha radicalitzat en un sentit “neocon”, però l'autodenominada esquerra s'ha passat a les glòries imperials sense immutar-se. Només cal seguir la trajectòria del diari progre per excel·lència per entendre la magnitud de la tragèdia. Hi ha molta gent, de bona fe, que després d'haver-se injectat en vena durant trenta anys aquest diari són totalment irrecuperables. Porten unes ulleres, com les dels cavalls, enormes.

Per altra banda, tirant cap enrere, crec que s'ha parat poca atenció al fet que abans de la consolidació dels estats-nació -sobretot a partir de la Revolució Francesa- no hi havia nacionalismes reactius, senzillament perquè no calia. Evidentment hi havia revoltes contra la tirania del sobirà i la dels senyors feudals però estaven relacionades amb les fams periòdiques i sobretot amb els impostos, però no amb la defensa d'una llengua, uns costums i unes lleis. Això no es donava perquè la monarquia era de tipus patrimonial, és a dir, formada per territoris sense cap nexa en comú, com per exemple Flandes, Milà, Borgonya, Navarra, Castella, la Corona d'Aragó, -com un milionari actual que té un pis o una mansió a Paris, Tokyo, Londres i Nova York, ...- i l'única cosa en què aquest tipus de corona estava interessada era en els impostos i en els homes que podia aconseguir per engrossir el seu exèrcit particular. Més tard, amb la revolució industrial i el capitalisme, apareix la necessitat de crear un mercat nacional. Aquesta crec que és la raó bàsica que consolida els estats-nació. Ara, això del mercat nacional ha quedat més passat que un vals vienès. Però les coses tenen inèrcia i tots tenim tendència a creure que allò que vivim ha existit i existirà sempre.

Finalment, se'ns acut que difícilment Cervantes hagués escrit el Quixot un o dos segles després del que ho va fer, és a dir, quan els estats-nació ja havien quallat en l'Europa occidental. La seva època era encara "líquida"- no en el sentit negatiu en què la utilitza Bauman sinó en el positiu de no cristal·lització-, tot i que les monarquies europees ja començaven a utilitzar la religió com a arma política homogeneïtzadora: Carles I i el seu sonat fracàs amb la Reforma protestant i el seu fill Felip II amb la utilització clara i descarada de la Inquisició. Tornant a l'adorable Cervantes, crec que se sentiria com un peix a la muntanya en aquest estat-nació espanyol de principis del segle XXI....I és que com diu la dita "hi ha coses que, a més d'impossibles, no poden ser".

Paga la pena reproduir unes paraules de l'historiador Josep Fontana, en el seu llibre *La construcció històrica de la realitat: De totes les aberracions que hem atribuït a la modernitat, des de les dictadures d'un signe o un altre a les matances sistemàtiques, n'hi ha una que ha produït i continua produint avui milions de morts, i que sembla haver-nos passat per alt: em refereixo a la invenció i consolidació de l'estat-nació, aquesta monstruosa aliança entre un fenomen de dimensions culturals i la maquinària política de l'Estat, que s'intenta així legitimar, dotant-lo d'un substrat ètnic que vol fer-la "natural" i "necessària", tot arraconant la vella i sana doctrina que l'estat se sustenta en el contracte social. **El món s'està estructurant en xarxa, i això tard o d'hora suposarà un canvi polític fenomenal, que farà totalment obsolets, grotescos, els estats-nacions, aquestes peixeres que engabien tota la humanitat. Tots, de petits, hem estudiat unes mapes amb unes coloraines, els estats-nació, que portem incrustats a la closca. Són les peixeres que ara s'estan esquerdant. És un dels elements de la "crisi" que vivim. Naturalment, romandran les cultures diverses, això sí. Que hi hauran fortes resistències a la desaparició o transformació dels estats-nació? I tant, però el procés està en marxa i és imparable.***

Per altra banda, és del tot sorprenent la insistència sobre l'atenció a la diversitat a les aules en un Estat incapaç de reconèixer les seves pròpies i naturals diversitats, lingüístiques, culturals i de tradició política. Un Estat que no creu en la riquesa de la seva diversitat i en el dret dels pobles a ser i a desenvolupar-se, insisteix sorprenentment a l'escola en la diversitat de cada nen que, traduït, vol dir que l'escola li faci un currículum a mida. Curiosament, el concepte de la diversitat, que en el seu moment no va aportar res de nou, amb l'arribada massiva d'immigrants ha pres un sentit real.

Fem servir un símil que ajudi a explicar la nostra perplexitat: comparem el paper de la dona i els de les diverses llengües i cultures a l'Estat espanyol en els últims trenta anys. En el franquisme el paper de la dona era clar: *“el fin esencial de la mujer es servir de complemento al hombre, formando con él, individual o colectivamente, una perfecta unidad social”* (lema de la “Sección Femenina de la Falange y de las Jons”). En el postfranquisme, en canvi, va passar ser una ciutadana de ple dret amb tota naturalitat. Igual a tots els efectes legals, però evidentment diversa. Al contrari, després de més de trenta-cinc anys de la mort del dictador, la diversitat lingüística, cultural, continua sent considerada una amenaça perillosa, temible. Altrament dit, qualsevol diversitat, sexual, religiosa, d'aparença física, està “emparada” a l'Estat espanyol pel llenguatge “políticament correcte” a excepció d'aquesta diversitat cultural i lingüística, ben i ben real. La conclusió, doncs, és clara: “d'on no n'hi ha no en raja”.

Eugènia de Pagès, Plataforma per la Llengua

*

Un nou atac als fonaments

JORDI PUJOL

Cal reaccionar amb tota l'energia [...] Tot menys que ens converteixin en quelcom d'irrisori i insignificant La immersió és una necessitat si es vol que el català no vagi quedant progressivament arraconat i residual

Mentre escrivia un editorial sobre la crisi, ha arribat una notícia (28/juny/212) que ens ha fet canviar d'idea. Una notícia sobre l'última sentència del Tribunal Suprem que representa una nova reculada per a l'ús de la llengua catalana a l'ensenyament. Una nova sentència per al progressiu aigualiment de la immersió lingüística.

La immersió lingüística –és a dir, que el català sigui la llengua vehicular a l'escola– no és un caprici de nacionalistes radicals. És una necessitat si es vol que el català no vagi quedant progressivament arraconat i residual. I que més endavant desaparegui.

Perquè cal tenir present quina és la situació del català en una societat amb una molt forta immigració durant tot el segle XX, però sobretot molt i molt incrementada des de fa dotze o tretze anys. Una societat

molt diversa, la gran majoria de la qual és d'origen cultural o lingüístic diferent del nostre. Amb un domini molt acusat del castellà als mitjans audiovisuals. I amb la força que el fet de ser llengua de l'Estat, i de gran part de la mateixa immigració (i d'una gran projecció mundial) li dóna. Tot això fa precària la situació del català. Que tot i això s'ha defensat prou bé després de segles d'arraconament, d'ús molt obstaculitzat i sovint de persecució declarada.

S'ha defensat prou bé. És més, els estudiosos d'aquests temes (lingüistes, pedagogs, sociòlegs i també polítics) queden sorpresos de la capacitat de resistència de la nostra llengua. Una resistència acompanyada de qualitat. De qualitat literària, i acadèmica, que també la fa apta per a la ciència i per a l'expressió de conceptes més moderns i renovadors. Els estudiosos de la llengua n'estan admirats. Valoren molt la força de la nostra llengua i de la nostra cultura.

Però consideren que estan en perill si no se les defensa bé i a fons. I si Catalunya no troba la manera de contenir l'atac de vegades descarat, però sovint subtil contra el català. I si no aconsegueix que pel fet de ser llengua pròpia de Catalunya (convivència) es prenguin mesures que li permetin superar l'handicap de la demografia i de la globalització de la comunicació.

I una d'aquestes mesures –una de les més importants, de fet la més important– és la immersió lingüística a l'escola. Que s'aplica a Catalunya des de mitjan anys vuitanta, és a dir, des de fa més de vint-i-cinc anys, sense que se n'hagi ressentit el castellà com a llengua, ni el coneixement del castellà per part de tota la població, ni la convivència en el conjunt de la població catalana. Ni amb protestes significatives en contra.

I és que el règim d'immersió lingüística a l'escola en la idea del mateix govern català i en general de tots els sectors polítics i socials de Catalunya havia de ser molt respectuós amb el castellà –i la cultura d'expressió castellana– i havia d'assegurar que tots els alumnes tindrien un bon coneixement del català i del castellà. I així ha estat. Durant més de vint-i-cinc anys això ha funcionat així, sense problemes. Fins i tot va ser validat per una sentència del Tribunal Constitucional de 1994. I de les mateixes avaluacions que fa l'Estat es desprèn que el coneixement del castellà entre l'alumnat català no és inferior al de la resta de l'Estat.

Per tant, no hi ha motiu perquè ara hi hagi una nova ofensiva contra el català en general, i contra la immersió, llevat que tot el procés de l'Estatut i especialment la sentència del TC hagi donat nova empenta al propòsit de sempre d'anar arraconant el català. I d'anar fent realitat allò que ja comentàvem a l'editorial de 22 de juny de 2011: “*Todo esto*

no tiene importancia porque la inmigración se os va a comer. Dentro de dos generaciones todo esto de la lengua y la autonomía se habrá acabado”.

Si això és important per a ells, més ho és per a Catalunya. Perquè el català és un fet bàsic de la nostra existència com a poble. Com ho és per a tots els pobles. Quants escriptors francesos no han dit: “*La France, c'est la langue*”. I la cultura i el sentiment lligat al francès. O com Wittgenstein, que com fa poc ens recordava el professor Jordi Llovet en el seu llibre *Adéu a la Universitat*, deia: “*El meu món ve determinat per la meua llengua*”. O com ahir mateix ens recordava l'escriptora Herta Müller, Premi Nobel de Literatura l'any 2009, a Barcelona, al CCCB parlant-nos de “la llengua com a pàtria”. I de testimonis castellans en el mateix sentit se'n podria fer una tirallonga inacabable. I tots tenen molta raó. Per què en canvi ens la neguen a nosaltres? Si el castellà, com a llengua, no pateix ni en el seu coneixement ni en el seu ús ni en la seva qualitat habitual o acadèmica?

En canvi, dificultar el coneixement general del català sí que és perillós per a la nostra llengua. Ateses les circumstàncies en què ha de viure, i que ja hem descrit, no facilitar-ne el coneixement a tots els infants i joves de Catalunya és anar-lo residualitzant. És condemnar-lo.

Hi ha un debat encès ara a Catalunya sobre si l'única sortida no només per a la seva supervivència com a poble sinó també per al seu progrés en tots els ordres –també l'econòmic i també per mantenir l'estat del benestar que hem assolit i que és bàsic per raons de justícia, però també de cohesió, convivència, integració i bon funcionament de l'ascensor social– és la independència.

El que és segur és que l'ofec econòmic i financer –com hem dit, de grans repercussions socials–, la política d'afebliment de la llengua i la cultura i el fet de dificultar la integració del conjunt de la població catalana condemnem Catalunya a la residualització, com diuen a Madrid amb allò de “*dentro de dos generaciones todo esto se habrá acabado*”.

I que contra això cal reaccionar amb tota l'energia. Pels camins que sigui i per difícil que sigui. Tot menys que ens converteixin en quelcom d'irrisori i insignificant.

Extracte de l'article que Jordi Pujol va publicar a finals del mes de juny del 2012 en el butlletí electrònic del seu Centre d'Estudis

***